

Hulphond biedt perspectief op werk

Honden zijn gevoelig en trouw, en ze onthouden zich van elk oordeel. Best logisch daarom dat ze tegenwoordig steeds vaker worden ingezet om mensen te ondersteunen die psychisch kwetsbaar zijn. Bijvoorbeeld bij autisme, adhd of posttraumatische stress. Hoe werkt dat? Wie betaalt de kosten van de training? En wat betekent de hulphond voor het perspectief op werk?

TEKST | YVONNE VAN OSCH

Hulphond in training. Niet afleiden. Niet aaien. De laatste jaren duiken honden met tuigjes waarop dergelijke teksten staan steeds vaker in het straatbeeld op. Hun eigenaren zijn niet langer alleen de mensen met een visuele of andere lichamelijke beperking. Het zijn ook mensen met angsten of stress vanwege een aandoening of een trauma uit het verleden. De hond - in veel gevallen een golden retriever, labrador, labradoodle, herder of collie - helpt in hoofdzaak door te spiegelen. Hij reageert op signalen van onrust bij de baas, vaak al ver voordat deze zichzelf van onrust bewust is. Oppassen, is voor deze persoon dan het teken. Je nadert een gevarezone.

Rustig ademen

Annyk Haveman (61) kent het proces. Ze is sinds twee jaar het baasje van Baloe, genoemd naar de aimabele lippenbeer uit Jungle Book. Door een trauma in haar vroege jeugd is Annyk hyperalert en altijd gespannen. Die onrust kan gaan werken als een vliegwiel. Grijpt ze niet tijdig in, dan verliest ze de controle en is een psychose met gedwongen opname bijna onvermijdelijk. Dit is in haar leven al zeven keer voorgekomen, met alle mentale gevolgen van dien. Wat Baloe voor haar betekent? 'Eigenlijk alles,' zegt Annyk,

'want zij kan voorkomen dat ik doordraai. Dat gaat op een heel natuurlijke manier. Als we buiten lopen, houdt ze zowel mij als de omgeving in de gaten, waardoor ik zelf minder alert hoeft te zijn. Komen mensen in mijn persoonlijke ruimte, dan slaat ze aan.'

'In feite,' zegt Annyk, 'projecteert Baloe mijn eigen gevoelens, waardoor ik me daar bewust van word. In huis ook. Laatst begon ze wild met haar dekentje te schudden toen ik met iemand aan het bellen was. Dan weet ik: wacht even, ik loop me kennelijk op te winden. Concentreren op Baloe. Rustig ademen. En dan begin ik weer te aarden. Het is trouwens niet zo dat Baloe denkt: ik ga het baasje helpen. Die voelt gewoon mijn onrust en wil dat het ophoudt.'

Training

Zoals Annyk zijn er vele duizenden in Nederland met een psychische kwetsbaarheid. In veel gevallen kan een hulphond tot steun zijn. Door de signaalkracht, de afhankelijkheid en de trouw, maar ook door de structuur die het hebben van een hond biedt. Zo geven het eten, het slapen en de vaste loopjes op straat zeker mensen met autisme of adhd veel houvast.

Voordat een hond een hulphond is, moet hij samen met de baas voor de samenwerking worden getraind. Dat gebeurt,

vaak na een basis-puppytraining, meestal in een individueel traject. Een trainer loopt met baas en hond mee zowel in de thuissituatie als op straat. Hij helpt beide elkaar te leren kennen, leert de baas hoe deze het gedrag van de hond kan interpreteren, doet suggesties over beloning van gewenst gedrag en het afleren van ongewenst gedrag bij de hond. Het gaat erom een relatie van vertrouwen en wederkerigheid op te bouwen. Hoe hechter de band, hoe beter de samenwerking en hoe groter het effect.

Soorten hulphonden

Het hulphondenlandschap onderscheidt inmiddels zeven soorten hulphonden: de blindengeleidehond, de ADL-hulphond, de signaalhond, de seizure- of epilepsiehond, de diabetes hulphond, de psychische hulphond of buddyhond, en de therapiehond. De laatste wordt op tijdelijke basis en voor meerdere cliënten ingezet om een therapeutische behandeling te ondersteunen. De andere hulphonden zijn van de baas zelf en staan 24/7 tot diens beschikking. Als overkoepeling wordt de term assistentiehond gebruikt.

De training van onder meer buddyhonden zoals Baloe wordt aangeboden door een aantal erkende scholen,

Foto links: Annyk Haveman en haar buddyhond Baloe. Annyk zet zich onder meer in voor acceptatie van buddyhonden in de psychiatrie. (Foto: Yvonne van Osch)

Foto boven: Labradoodle Baloe. Dit ras verliest weinig haar en is mede daarom populair bij mensen met allergieën (in hun omgeving). (Foto: Annyk Haveman)

Een van de standaardtuigjes van opleider BMA. De assistentiehonden leren met het tuigje om alert en in hun rol te blijven. Vandaar ook: niet afleiden. (Foto: Yvonne van Osch)

waarvan Bultersmekke Assisteddogs een van de bekendste is. Via hen starten jaarlijks inmiddels rond de honderd koppels aan hun training. Het programma, dat inclusief een jaarlijkse herhalingstraining bij elkaar tien jaar duurt, kost ruim 20 duizend euro. De kosten van hulphonden die extern voor een bepaald doel worden opgeleid, liggen een stuk hoger.

Gaat het om de vraag of een hulphond het perspectief op werk kan verbeteren, dan komen natuurlijk allereerst die trainingskosten in beeld. Wie vanwege lichamelijke beperkingen een hulphond nodig heeft, kan de zorgverzekeraar om vergoeding van de trainingskosten vragen via de Zorgverzekeringswet. Bij psychische beperkingen gelden de Wmo en voor jongeren de Jeugdwet.

Of de Wmo de training ondersteunt, blijkt per gemeente echter nogal verschillend te zijn. Hoopgevend is dat

behalve de kleinere ook een groeiend aantal grotere gemeenten aanvragen honoreren via de Wmo, waaronder bijvoorbeeld Den Haag, Groningen, Leeuwarden, Alkmaar en Arnhem. Maar uitgerekend de grootste steden, Amsterdam, Rotterdam en Utrecht, blijken met toezeggingen juist weer uiterst zuinig. Precedentwerking wordt daarbij soms als argument genoemd, vaker het ontbrekend wetenschappelijk bewijs van effectiviteit. Meerdere aanvragers zijn tegen de nega-

tieve beschikkingen al in protest gekomen. Ook Annyk, die woont in Amsterdam, kreeg met weigering te maken en is al enige tijd in een bezwaarprocedure verwickeld. Ze heeft het eerste trainingsjaar van Baloe door crowdfunding weten te overbruggen. Een vriendin schiet nu de kosten voor het tweede jaar voor. *

Hoe zinnig zijn de argumenten voor weigering via de Wmo? Wat het kostenaspect betreft geheel niet, want de kosten van de training zullen niet gauw opwegen tegen

DANKZIJ DE HULPHOND WEER AAN HET WERK

Manon de Kort (42) werkte al lange tijd als docent toegepaste biologie aan de Hogeschool in Den Bosch toen zij vastliep door een trauma uit haar vroege jeugd. De therapie die ze kreeg hielp wel, maar niet genoeg. Pas toen ze op aanraden van de therapeut haar hond Mila meenam, kwam de doorbraak. 'Ik voelde me veiliger, waardoor ik opener durfde te zijn.' Manon besloot Mila te trainen tot hulphond. En... vervolgens kon ze dankzij Mila ook weer terug aan het werk. 'Het gaat prima,'

vindt ze. 'Met de studenten heb ik sowieso nooit problemen gehad. Als ik voor de klas sta, ligt Mila rustig onder tafel. Wat risico geeft is drukte en spanning. Bij het wisselen van lokalen bijvoorbeeld, als de gangen vollopen. Mila weet wat ik aankan, dat hebben we met simulaties getraind. Wordt het te druk, dan blijft ze gewoon staan tot het ergste voorbij is. Al zou ik trekken, dan kreeg ik haar nog niet mee. Ook zijn er situaties met collega-docenten die voor mij lastig kunnen zijn. Niet door

discussies, maar door bepaalde interactie. Als ik een kritisch moment bereik tikt Mila me zachtjes aan en weet ik dat ik weg moet gaan. 'Even de hond uitlaten,' zeg ik dan meestal. Het lijkt ongelooflijk dat ik het zelf niet bedenken kan, maar toch is het zo. Dat is deel van mijn probleem.'

Of Manon geluk heeft dat ze Mila mee mag nemen? 'Het zou niet zo moeten zijn,' zegt ze, 'maar ik denk van wel. Bij personeelszaken wisten ze zich aanvankelijk geen raad, maar mijn werkgever zei meteen: 'Wat jij nodig hebt om je werk te kunnen doen, dat gaan wij regelen, of het nou een rolstoel of een hond is. Een collega is allergisch, dat was natuurlijk wel een zorg. Maar het bleek goed mogelijk de lokalen waar we wel en niet komen te scheiden, waardoor hij er geen extra last van heeft.'

'Ik denk dat er vrijwel altijd een mouw aan te passen is,' zegt Manon, 'als werkgevers maar bereid zijn mee te denken. Het begint bij begrip, en bij kennis, en daar is denk ik nog veel aan te verbeteren. Bedenk maar vooral, dat als mensen een hulphond naast zich hebben, dat geen luxe is, maar noodzaak.'

Manon de Kort met rechts haar huidige hond Mila en links haar nieuwe hulphond Geany, die deels door Mila wordt opgeleid. (Foto: Yvonne Mol)

In de training gaat het om wederkerigheid. Hoe hechter de band, hoe groter het effect. (Foto: Yvonne van Osch)

die van het stevige aantal maatwerkvoorzieningen waar een groot deel van de doelgroep aanspraak op maakt, om van de kosten van regelmatige opname in een psychiatrische kliniek nog maar te zwijgen. 'Door-draaien is duurder,' in de woorden van Annyk. Angst voor precedentwerking is overigens op zichzelf al ongerijmd, aangezien het altijd gaat om de vraag welke voorziening het best past bij de persoon, met andere woorden: het is nooit een abc'tje.

Hebben we het vervolgens over wetenschappelijk bewijs van meerwaarde: het is waar dat dit tot voor kort ontbrak. Maar onlangs is uit wetenschappelijk onderzoek naar voren gekomen dat het hebben van een buddyhond de kwaliteit van leven wel degelijk verbetert. De Universiteit Utrecht deed onderzoek onder veteranen met een posttraumatische stressstoornis en de Radboud Universiteit onder politiemensen met dezelfde aandoening. De groep met een opgeleide hulphond bleek aanmerkelijk beter met de symptomen van de PTSS om te kunnen

MEER INFORMATIE:

Bulter-smekke Assistance-dogs (BMA) is de grootste internationaal geaccrediteerde school die professionals aanbiedt voor persoonlijke training van baas en hond. www.bulter-smekke.nl

De Stichting Hulphond Nederland is een belangrijke partij als het gaat om de opleiding van hulphonden voor dierondersteunde therapie. www.hulphond.nl

Wie overal dichte deuren treft kan zich wenden tot Stichting De Hond Kan De Was Doen. Zij kunnen helpen bij het werven van fondsen voor de opleiding www.dehondkandewasdoen.nl

Een inzamelingsactie starten voor een hulphond kan onder andere ook op www.whydonate.nl

Kennisportaal Shulink heeft dit jaar uitgebreid geschreven over effectiviteitonderzoek en alternatieve vormen van financiering. Zoek op 'hulphond shulink'

“Buddyhond verbetert de kwaliteit van leven wel degelijk”

gaan dan de controlegroep met een gewone huishond. Een hulphond is geen wondermiddel, was de conclusie, maar kan mensen die het moeilijk hebben helpen zonder stress de dag en de nacht door te komen.

Arbeidsparticipatie

Alsof het niets is. Een leefbaar stressniveau, is dat niet de basis van ons functioneren? 'Gelukkig begint de bredere inzetbaarheid van assistentiehonden de laatste tijd ook tot bestuurders door te dringen,' zegt Joep Mourits van Bulter-smekke Assistedogs. 'Je ziet steeds meer bereidheid de training te vergoeden via de Wmo of Jeugdwet.'

'En ook als het gaat om perspectief op werk zijn de berichten hoopgevend,' vindt Mourits. 'Van de ongeveer 500 koppels die op dit moment in training zijn of de training hebben afgerond, zijn enkele tientallen cursisten door de hulphond weer aan het werk of op de terugweg naar werk en gaan enkele tientallen studenten weer naar school of de collegezaal.'

'Het begin is er zeker,' vindt ook Annyk Have-man, 'maar er is nog veel te bevechten. Zij is in een traject om samen met Baloe als ervaringsdeskundige aan de slag te gaan, maar komt ook in de psychiatrie nog volop onbegrip tegen. 'Dus laten we vooral de slapende honden wakker maken,' raadt ze aan. 'En zegt het voort.'

*Naschrift

Eind augustus werd het bezwaar van Annyk tegen de beslissing van de gemeente Amsterdam gegrond verklaard, wat waarschijnlijk betekent dat zij de kosten van het tweede trainingsjaar vergoed zal krijgen. 'De eerste keer dat een buddyhond in Amsterdam vergoed wordt voor mensen zonder uniform,' aldus Annyk.

